

SUNUŞ

E Y Ü P
S U L T A N
T A R İ H İ
M E R K E Z

BİTKİLENDİRME

Eyüpsultan, Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'daki ilk yerleşkesidir. Bu özelliği ile medeniyet mirasımızın en güzide ve en köklü örnekleri, bu beldede hayat bulmuş ve çağları aşarak günümüze kadar taşınmıştır. Eyüpsultan, sahip olduğu kültürel miras kadar, eşsiz bir doğal güzelliğe de sahiptir. Eyüpsultan'ın doğası, kent-sel yaşamı şekillendiren, geliştiren ve karakterize eden önemli bir detaydır. Haliç kenarındaki tarihi çekirdek çevresinde gelişen yerleşim alanları, bir yanıyla Tarihi Yarımada'ya uzanmakta diğer yanıyla da metropolitan alanın kuzeyindeki orman ve hafza kuşağına uzanarak yaşam için benzersiz bir buluşmanın merkezinde yer almaktadır.

Eyüpsultan'ın sahip olduğu medeniyet mirasını korumanın bir yolu da, bu coğrafyaya sahip çıkmaktan geçer. Yeşil miras ve zenginlik, hiçbir şekilde bakımsızlığa terk edilmemeli ve yoğun kentleşmeye kurban edilmemelidir. Bizler de bu gaye ile birçok projeyi hayata geçirdik ve devam eden çalışmalarla da örnek ve kalıcı projeleri ilçemize kazandırmayı amaçlıyoruz.

Elinizdeki eser, birçok literatür taranarak ve konuyla ilgili kurum ve kişilerden destek alınarak hazırlanmıştır. İstanbul, farklı bitkisel kompozisyonlar sergileyen bir şehirdir; bu zenginlik ve çeşitlilik Eyüpsultan florası için de geçerlidir. Bizler de geliştirdiğimiz iş birlikleri ile beldemizin florasını çıkartmayı ve doğal mirasımızı gelecek kuşaklara aktarmayı hedefliyoruz. Bu kapsamda, ilçem-

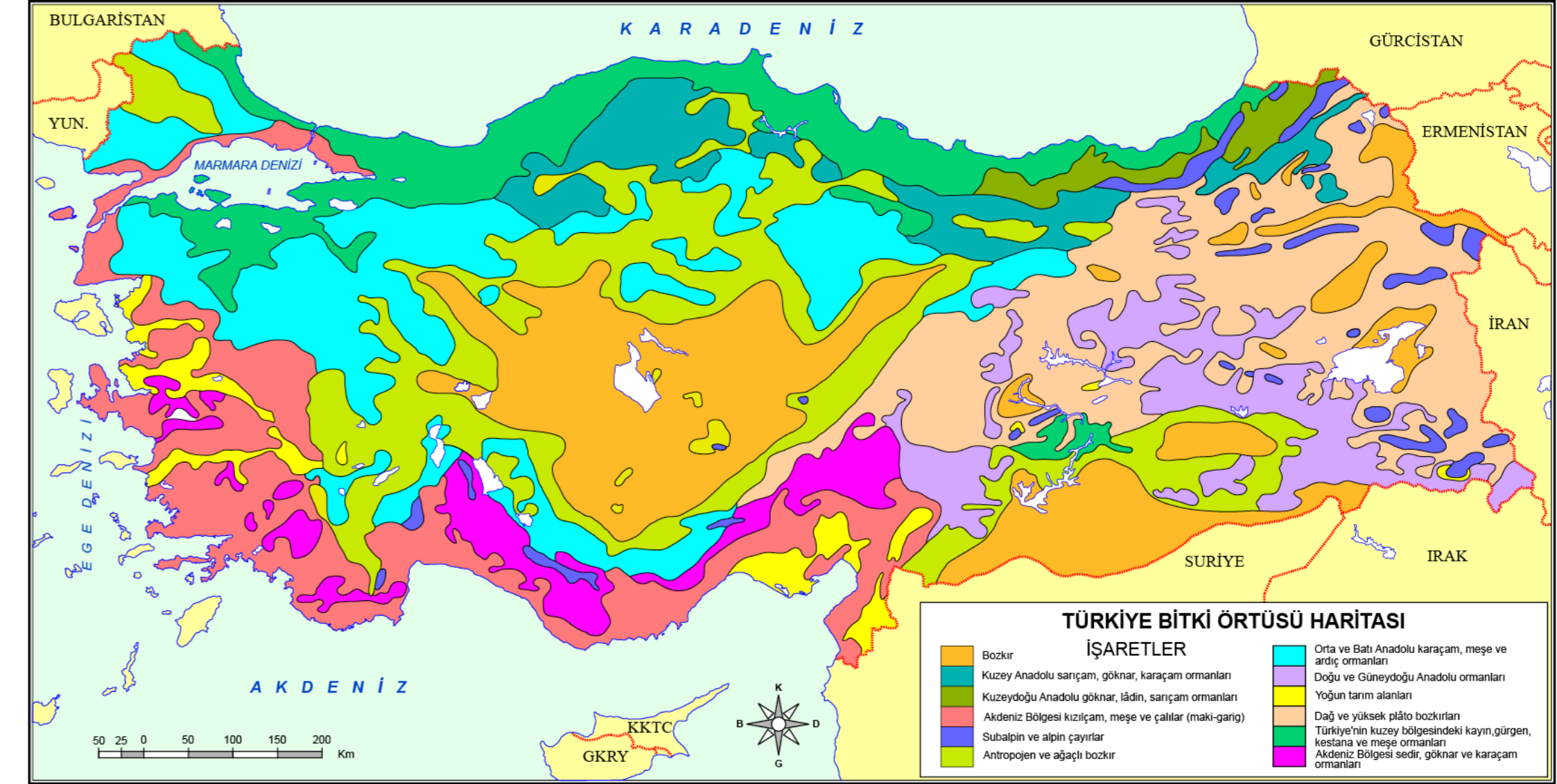
izdeki anıt ya da anıtsal nitelikli ağaçları tespit etmeyi; henüz anıt ağaç olarak tescilli olmayan ağaçları da Anıtlar Kurulunca tescil ettirmeyi planlıyoruz. Eyüpsultan gibi tarihin tescilli olduğu bir bölgede bulunan anıt ağaçları belirleyip bakıma ihtiyacı olanların bakımlarını uygun tekniklerle yapıyoruz. Anlamları itibarıyla önemli ve mevcut flora da uyumlu bitkileri inceliyor ve ilçemiz için sembol olabilecek bu bitkilerle Eyüpsultan florasını daha da zenginleştirmek istiyoruz.

Eyüpsultan bitkilendirme çalışmalarının kent ve medeniyet birikimimiz için önemli bir kazanım olduğunu düşünüyorum, bu çalışmada emeği geçen tüm ekip arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Daha yeşil bir Eyüpsultan için büyük bir heyecan ile çalışmaya devam edecek ve sizlerin de desteği ile huzur beldemizin asli renk ve unsurlarını geleceğe taşımayı başaracağız.

REMZİ AYDIN
BELEDİYE BAŞKANI

İÇİNDEKİLER

SEMBOL BİTKİLER	5-11
BİTKİLER AÇISINDAN EYÜP	12-15
EYÜP İÇİN ÖNEMLİ (SEMBOL) OLABİLECEK BİTKİLER	16-38
EYÜP İÇİN BİTKİ VE BİTKİLENDİRME ÜZERİNE TAVSİYELER	39

İstanbul dünyanın en eski kent merkezlerinden birisidir. Farklı ırk ve kültürlerin tesirinde gelişen şehir buna bağlı olarak farklı bitkisel kompozisyonlar sergilemektedir. Bunda kentin farklı bitkisel bölgelerin kesişim alanında olmasının da etkisi vardır. Kent, kuzeyinde Avrupa-Sibirya bitkilerine ev sahipliği yaparken güneyde Adalar'da tamamen Akdeniz bitki örtüsü görülmektedir.

Bu farklılık aynı zamanda iklim verilerinin de farklılığına işaret eder. İstanbul ve bitki bu düzlemde çok büyük zenginlik ve farklılık göstermektedir. Bu, iklime dayalı bitkisel zenginliğin yanında hep bir dünya kenti olan İstanbul'a dışarıdan da İstanbul'da olmayan bitki türleri çeşitli şekillerde gelmiş ve yerleşmiştir. Bu anlamda eski saray avluları ve koruluklar önemli bir tür zenginliği sergilemektedir.

İnsanlar yaratıldığı andan itibaren bitkilerle bir arada yaşamışlar ve ondan faydalanmışlardır. Bu süreç içerisinde önemli oranda bitkileri kültüre almışlar, evcilleştirmişler ve ihtiyaçlarını bu bitkilerden sağlamışlardır. İnsanoğlu bu bağlamda beslenme önceliğinden başlayarak diğer ihtiyaçlarını da giderebilecek bazı bitkileri kendine daha yakın görmüş, onlara özel önem atfetmiş hatta simge ya da sembol olarak kullanmıştır.

Mesela Meşe (Quercus sp.) çok önemli bir orman ağacıdır ve "Ormanın anasıdır" diye nitelendirilir. 400 den fazla türüyle kerestesi çok kıymetlidir ve çok özel kullanım alanları (fiçiler gibi) vardır. Bu anlamda dilimizde kullanılan "ahşap" kelimesi de meşeden gelmektedir. Bazı türleri de "çok uzun ömürlü"dür. Bu ve benzeri nedenlerle meşe yaprağı ülkemizin en önemli spor kulüplerinden Fenerbahçe'nin amblemi olarak kullanılmaktadır.

Öte yandan Orman Genel Müdürlüğü, Genelkurmay Başkanlığı bu özelliklerinden dolayı meşe figürlerini sembol olarak kullanmaktadırlar.

Sedir ağacı Lübnan Bayrağını, şeker akçaağacı da Kanada bayrağını süslemektedir.

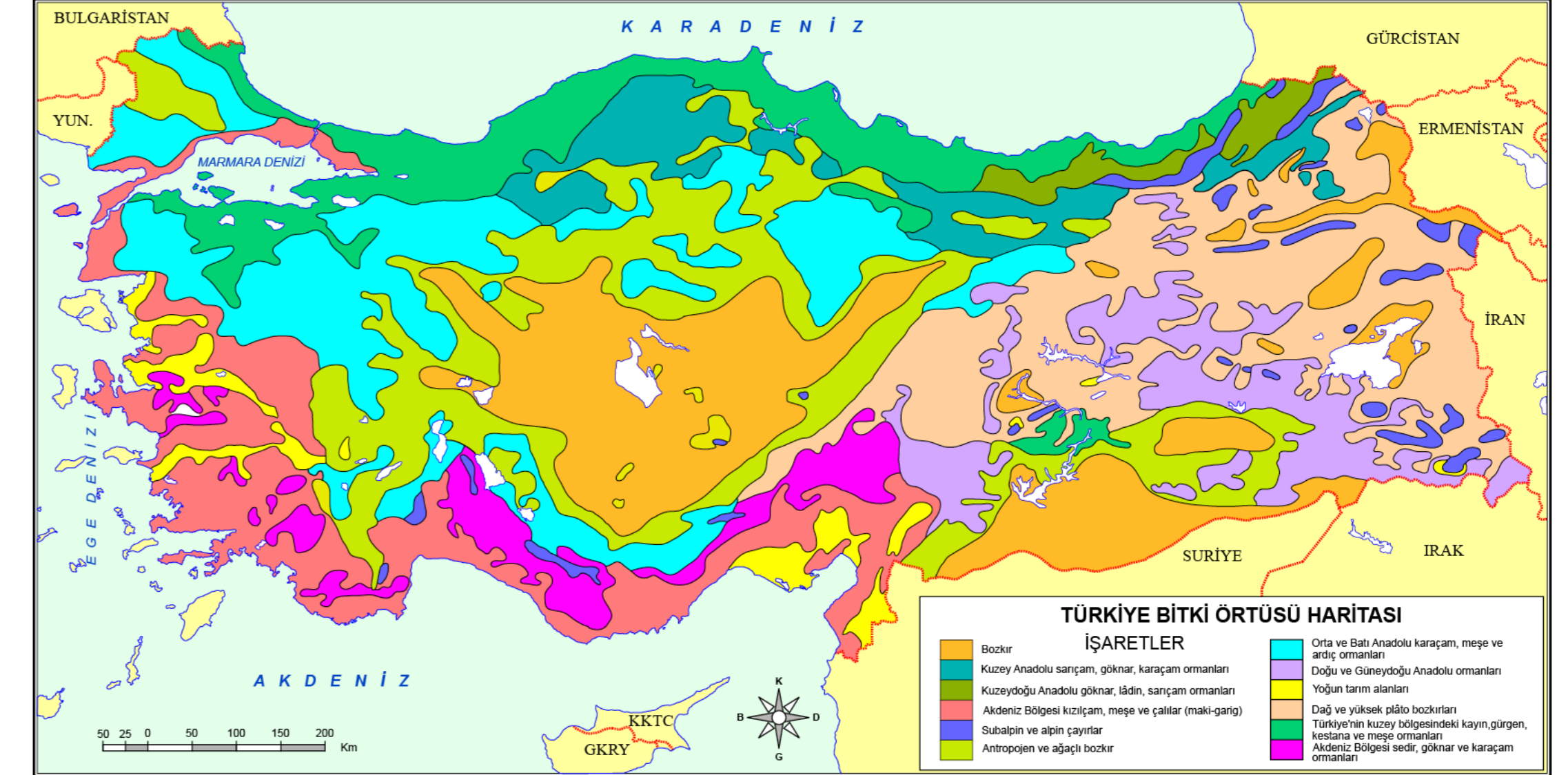

Bunun yanında Defne'de bu amaçla sıkça kullanılan ağaçlardır. Barışı simgeler. Romalılar bu figürü taçlarında, Mercedes firması da çok uzun yıllar logosunda kullanmıştır.

Bu anlamda Aslan ayağı Avrupa'da özellikle de Alp Dağlarında yaşayan bir otsu bitki olarak birçok yerde simge ve sembol olarak kullanılmış ve kullanılmaktadır. Bazı bitkilerin; Ters lale Hakkâri Üniversitesinin, Gül Süleyman Demirel Üniversitesi'nin, Çiğdem Sultanbeyli Belediyesinin, Zeytin Edremit Belediyesinin sembollerin de kullanılan önemli örneklerdir.

BİTKİLER AÇISINDAN EYÜP

Eyüp, İstanbul'un en merkezi konumunda bulunan ve İstanbul'un geneli gibi farklı ekosistemleri barındırmaktadır. Ancak genel olarak Avrupa-Sibirya bitkisel bölgesindedir. Eyüp ve bitki konusunda bazı temel bilgilerin ortaya konulması gerekir. Bunlardan birisi Eyüp'ün doğal florasıyla ilgilidir ki bu amaçla tarafımdan 4-6 Şubat 2015 tarihlerinde 3 günlük arazi taraması yapılmıştır. Yapılan gözlemlerde kuzeydeki ormanlık alanların bir kısmı hariç doğal flora bozulmuş ve doğal bitkisel alanlar yerleşme ve diğer antropolojik kullanımlardan dolayı sahalar azalmıştır. Doğal bitkisel yapısında geniş yapraklı (ibrelili olmayan ağaçlar) ağaçlardan oluşan Belgrad Ormanının bile önemli bir kısmı Orman Genel Müdürlüğü tarafından ibrelili ağaçlardan oluşan ormanlara dönüştürülmüştür ki bu bir çok açıdan olumsuz bir gelişmedir.

Bunun yanında çok yoğun kentleşmeye bağlı olarak doğal bitki örtüsü yok edilmiş ve açılan yerlere soysuz, mücadele yeteneği fazla istilacı türler gelmiştir (Robinia sp. ve Ailanthus sp. gibi). Bunun yanında geçen süre zarfında Eyüp ve İstanbul ile ilgili bitkisel literatür taranmış ve gereksiz detaylar ayıklandıktan sonra Eyüp için önemli olabilecek bilgiler çıkartılmıştır.

Eyüp'ün zaten uzun yıllardan beri devam eden yeşillendirme çalışmaları vardır ve devam etmektedir. Bu nedenle seçilen bitkiler anlamları itibarıyla önemli ve mevcut florayla da uyumlu olmak ve onu tamamlamak zorundadır. Bu amaçla seçilen ve tavsiye edilen bitkiler Eyüp'e uygun onu temsil edebilecek anlam ve değerdedir. Bu amaçla seçilen 5-6 bitki, ayrıca botanik-ekolojik, sosyo-kültürel açılarından ayrıca kullanılması ve bulunması açısından değerlendirilmiştir. Raporun son kısmında da Eyüp için daha özellikle ağaçlandırma (yeşillendirme) politikası çerçevesinde birkaç tavsiye yer almaktadır.

EYÜP İÇİN ÖNEMLİ (SEMBOL)
OLABİLECEK BİTKİLER

Servi (Akdeniz servisi, Piramidal Servi, Mezarlık Servisi, Andız olarak da isimlendirilir.) Doğal Yayılış alanı Akdeniz'in doğusundan, Libya, güneydoğu Yunanistan, Türkiye'nin güneyi, Kıbrıs, Suriye ve Ürdün'ün batısı ve Lübnan'dır.

Tür adı olan "sempervirens", Latince "her dem yeşil" anlamındaki bir kelimedendir. Genellikle tek tek ya da küçük gruplar halinde yayılan servi "Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda" orman kurmakta ve en güzel örneklerini barındırmaktadır.

Ekolojik olarak kanaatkâr olan Servi bu niteliğinden dolayı özellikle Balkanlar olmak üzere Avrupa'da yaygın olarak kullanılan bir türdür. Erkek ve dişi çiçekler aynı fert üzerinde bulunmaktadır. Özellikle piramidal servinin uzun ömürlü fertleri çokça dikkat çekmektedir. Dişi çiçekleri ceviz büyüklüğünde kozalak oluşturmaktadır. Çelikten /vejetatif) ya da generatif üretimi kolay ve gençlik çağlarında hızlı büyümektedir.

Tür adı olan "sempervirens", Latince "her dem yeşil" anlamındaki bir kelimedenden gelmektedir. Genellikle tek tek ya da küçük gruplar halinde yayılan servi "Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda" orman kurmakta ve en güzel örneklerini barındırmaktadır.

Ayrıca yan yana dikilmeleriyle rüzgâr sesinde oluşturduğu hissedilen "Hu" sesi şairlerce kültürümüze hediye edilmiştir. Yine şairlerce boyunun "elif"e benzetilmesi, düzgünlüğünün yanında ebced hesabında "bir" sayısına karşılık gelmesi sebebiyle vahdaniyet ruhunu beslemiş ve servi ağacına ayrı bir muhabbetin oluşmasına vesile olmuştur.

Yaprakları ve odunu hoş kokuludur. Önceleri "Çeyiz sandığı" geleneğinin yaygın olduğu zamanlarda kerestesinden yapılan "Güve Girmez Çeyiz Sandıkları" meşhurdur. Odunundaki çeşitli uçucu eterik maddeler böcekler için öldürücü etki (insektisit) yapmaktadır. Bu koku, sürgünlerinden (dallarından) ve yapraklarından da salınmaktadır.

Hatta edebiyatımızda rüzgârın etkisiyle olan bu salınım adlandırılmaktadır. Servi mezarlık ağacı olarak da bilinir. Bunun nedeni mezarlıklara bol miktarda dikilmesidir. Batıl bir inanişâ göre ölenlerin ruhları bu ağaç sayesinde göklere yükselir. Öte yandan Piramidal servi Edebiyatımızda Boylu ve ince duruşu nedeniyle "Sevgili"(kız) ye benzetilmektedir.

Mezarlıklara dikiminde de iki inanış rol oynamaktadır. Bunlardan birisi Arapça "Elif" harfine benzeyen servinin biri yani Allah'ı ifade ettiği ve ona ulaşmayı simgelemesidir. Bir diğer inanış da etrafa yaydığı güzel rayihanın (kokunun) mezarlıklarda gelen ya da gelmesi muhtemel cenaze kokularını bastırmasıdır.

Son derece temiz tabiatlı bir ağaçtır. Etrafını kirletme ve atık bırakma özelliği yoktur ya da çok sınırlıdır. Özellikle gençlik çağlarından başlayarak çok hızlı büyür. Bu en önemli özelliğidir.

Piramidal bir formu olması nedeniyle kaldırım kenarlarında ve arterlerde kullanılması trafik açısından da önemli avantaj sağlayacaktır. Bu hususta yan dallanma özelliği fazla olan türler bu alanlara çokça kullanılmakta ve zamanla trafik açısından sorun yaratmaktadır.

Fidan (boylu) tekniği ve eldesi kolaydır ve sorunsuzdur. Çoğunlukla vejetatif (çelikle) üretim tercih edilmektedir. Boylu fidanını bulmak kolay ve ekonomiktir.

Uygun bir alanda, mesela Haliç kenarında Servilerden oluşturulacak böyle bir park hem çok uygun fiyatlarla yapılabilir hem de sosyal olarak karşılığı olabilir.

Bu ağaç ikinci derecede önem taşımaktadır.

Kışın yaprağını döken, şemsiye gibi dağınık tepeli 10 metreye kadar boyolanabilen bir ağaçtır. Fabaceae familyasından olan ağacın esas vatanı Güney Asya'dır. 1749 senesinde bu ağacı İstanbul'da görerek Floransa'ya götüren Fliipple Del Albizzi'ye ithafen yurt dışında ağaca Albizia adı verilmiştir. "Julibrissin" tür adı Türkçe "Gülibrişim" kelimesinden türetilmiştir [[gü'librişim) bit. b. İpek ağacı. Güncel Türkçe Sözlük]. Pers ipek ağacı (İng:Persian silk tree) olarak da bilinir.

Gülibrişim ağacı vatanı Ülkemiz olmamasına rağmen İstanbul'da daha da ileri tarihimizle bağlantılı bir ağaçtır. Süs bitkisi olarak önemini İstanbul'dan dünyaya dağılarak kazanmıştır. Bu gün İstanbul'da çok güzel fertleri de bulunmaktadır.

Gülibrişim çok güzel kokulu bir ağaçtır ve çiçeklerini ve kokusunu 2 ayı geçen bir süre muhafaza edebilir. Pembe renkli çiçekleri de albenisi yüksek peyzaj elemanlarıdır. Eyüp sultan cami ve Eyüp merkezden başlanarak belli aralıklarla serpili ve dağınık bir şekil de kullanımı yaz süresince Eyüp için devamlı ve çok güzel bir koku ve renk demektir. Kişiliği ve karakteri olan bir ağaçtır. Bulunduğu ortama renk ve kokusunu verir.

Üretimi genellikle vejetatif yolla olmaktadır. Boylu fidanını her zaman ve kolaylıkla bulmak mümkün olmayabilir. Bu durumda planlı hareket etmek gerekir. Ya özel fidanlıklardan ya da yurt dışından mutlaka boylu fidanları temin edilip belirli aralık mesafede dikilmelidir.

Esas vatanı Çin olan ancak çok uzun yıllardan beri tüm dünyada süs bitkisi olarak kullanılan sarılıcı-tırmanıcı odunsu bir türdür. Kışın yapraklarını döker. Hızlı büyür. Hızlı büyür çabuk gelişir. Beyaz ve açık morun tonlarında çiçekleri vardır. Eski bahçelerin en klasik sarmaşığıdır.

Sürgünlerinin uçlarındaki yaprak yapıları duvarlara ve çitlere tutunmalarına yardımcı olur. Çok uzun ömürlüdür. 100 yıl kadar yaşayabilirler.

Uygun budama çiçek verimliliğini ve kalitesini artırır. Çiçekleri salkım durumunda, mavi-mor, beyaz ya da soluk pembe renklidir. Daha çok mor renkli olanı bulunur. Salkımlar 15-30 cm boyunu bulabilir. Çiçekleri kendinizi çok hoş hissedeceğinize kadar güzel ve mükemmel derecede kokuludur. Çiçekleri solsa bile kokmaya devam eder. Yapraklanmadan önce çiçeklenir. Çiçeklenirken küçük yapraklarını çıkarır. Bakla şeklinde meyve yapar içinde 1-3 tohum bulunur, meyvesini iklimine uygun yerlerde yapar her yerde yapmayabilir. Üretimi tohum, daldırma, sürgün ve çelikle yapılır. Genel olarak istekleri bakımından kanaatkâr bir türdür. Toprak konusunda fazla seçici değildir.

Bitki budanmadan da çok güzel dağınık bir form alır. Kendisi bir yere sarılamayacağından desteğe ihtiyacı vardır. Çardak, veranda, tahta gibi yerlere sardırılabilir. Fakat çok ince ahşaptan yapılmış sütun kolon gibi yerlere sarıldığında belli bir müddetten sonra mor salkım çok büyüüp gövdesi kalınlaştığı için kolon taşıyamaz bir hale gelebilir. Hava kirliliğinden etkilenmez.

Eyüp ve çevresine en çok yakışacak çiçeklerin başındadır ve alternatifi çok azdır. Kardelen şubat ayı sonundan mart ayının sonuna kadar hava sıcaklığına bağlı olarak çiçek açan çok güzel bir çiçektir. Yetiştirilmesi ve elde edilmesi mümkündür.

Kardelenler kışın karın altından çıkarak boynunu büken çiçeklerdir. Rengi de kar gibi beyaz ve yeşil ile ara ara nakışlarla süslenmiştir. Kardelenler yaz boyunca toprağın altından güneşe inat çıkmaz ve kartlarla örtülen toprağın kokusunu alınca çıkan çiçeklerdir.

Kardelen çiçeğinin taşıdığı anlamlardan en derin olanı sabır ve fedakârlık anlamını taşımasıdır. Sevdiğiniz kişiye karşı gösterdiğiniz itinalı sabrınızı ve sabrederken de vazgeçtiğiniz birçok güzelliğin fedakârlığını dile getirmek amaçlı en güzel ifade, verilecek olan kardelenlerdir.

Kardelenler boyun bükme tarzındaki duruşu ile de karşınızdaki kişiye olan sevdanız ile boynum senden gelen her şeye razı, kıldan ince düşüncesini yansıtmaktadır. Her yıl Orman Bakanlığı Aksek-İbradi yöresinden izinizle kardelen toplattırmaktadır. Bunların bir kısmı ya da soğanları toplattırılarak şubat-mart aylarında Eyüp Sultan merkezindeki alanlarda kardelen bahçeleri oluşturulabilir. Kısa süre içerisinde Lale'nin yanında İstanbul ve Eyüp için kardelen de bahsedilecektir.

Manolya da Eyüp için diğer çok önemli türlerden birisidir. Magnoliaceae familyasından, 20-30 metre boylanabilen, herdem yeşil, piramidal yapılı bir ağaçtır. Yaprığı büyük, etli ve parlak yeşildir. Vatanı Kuzey Amerika olan ağaç, gerek büyük beyaz çiçekleri, gerekse parlak yeşil yaprakları için Avrupa'da ve ülkemizde park ve bahçelerde dikilmiştir ve özellikle İstanbul'da çok güzel örnekleri bulunmaktadır.

Bu rapor hazırlanırken bir çok literatür taranmış ve yardım alınmıştır. Ancak İstanbul ve çevresiyle ilgili derli toplu bir floristik çalışma yoktur. Esasında bu görev, İstanbul'da onlarcası olan üniversitelerindir. Bu hususta Eyüp Belediyesi üniversitelerle ortak proje geliştirebilir ve mutlaka Eyüp'ün florası çıkarılmalıdır. Bu aynı zamanda birkaç yıla da yayılan bir çalışmadır. Bütün dünyada kıymetli şehirlerin floraları çıkartılmıştır ve Eyüp de bu kıymete layıktır.

Ayrıca Eyüp ilçesinde bulunan anıt ya da anıtsal nitelikli ağaçlar tespit edilmelidir. Henüz anıt ağaç olarak tescili olmayanlar ağaçlar da Anıtlar Kurulunca tescil ettirilmelidir. Eyüp gibi tarihin tescilli olduğu bir bölgede bulunan anıt ağaçlar da belirlenip, bakıma ihtiyacı olanların bakımları uygun tekniklerle yapılmalıdır.

Eyüp Belediyesine ait haliç kıyasındaki dolma toprak arazide yurt dışından fidanları sağlanarak 100 civarında kırmızı renkli kayın fidanı dikilmelidir. Bu fidanlar bir müddet sonrası Haliç'in yeni sembolleri olacaktır.

